

СИЛАБУС

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет біології та лісового господарства

Кафедра лісового і садово-паркового господарства

Комплексна навчальна практика: дендрологія, лісознавство, лісове ґрунтознавство

Коротка характеристика: нормативна; 1 курс 2 семестр; 4 кредити ЄКТС; 120 год.; форма контролю – залік.

Викладачі: [Войтюк Василь Петрович](#), кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового і садово-паркового господарства

Електронна пошта: Voityuk.Vasyl@vnu.edu.ua

Шепелюк Марія Олександрівна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового і садово-паркового господарства

Електронна пошта: Shepeliuk.Mariia@vnu.edu.ua

Шевчук Михайло Йосипович, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісового та садово-паркового господарства факультету біології та лісового господарства

Електронна пошта: Shevchuk.Myhaylo@vnu.edu.ua

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ

Після якісного проходження практики студенти опанують такі компетентності, як:

ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 11. Навички здійснення безпечної діяльності.

ФК 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства.

ФК 2. Здатність проводити лісівничі вимірювання та дослідження.

ФК 4. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів.

ФК 6. Здатність вибрати типове обладнання та інструменти для вирішення сформульованого завдання, а також оцінити економічну ефективність його виконання.

В сукупності з іншими фаховими освітніми компонентами це дозволить досягти наступних програмних результатів:

ПРН 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної діяльності.

ПРН 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей.

ПРН 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і

мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності.

ПРН 8. Проектувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства відповідно до встановлених вимог.

ПРН 9. Застосовувати лісівничі загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання.

ПРН 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази.

ПРН 11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки.

ПРН 13. Демонструвати повагу до етичних принципів та формувати етичні засади співпраці в колективі.

ПРН 14. Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших.

ПРН 15. Впроваджувати розроблені проектні рішення у виробництво та забезпечувати ведення лісового господарства на засадах наближеного до природи лісівництва.

ПРН 16. Організувати результативні та безпечні умови праці.

ПРН 17. Чітко і зрозуміло демонструвати/доводити знання, висновки, аргументацію, рішення своєї/галузевої точки зору стосовно особливостей ведення екологічно орієнтованого лісового господарства та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

Навички soft skills реалізуються завдяки роботі в групах, що дозволяє виявити і розвивати лідерські задатки, комунікативність, зацікавленість в роботі та націленість на результат.

3. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

ДЕНДРОЛОГІЯ

Зміст, основні завдання, тривалість
1. Інструктажі з правил пожежної безпеки в парках і лісах та з техніки безпеки при виконанні польової практики. – 1 год.
2. Ознайомлення з деревними видами лісів (екскурсія в лісових масивах). – 9 год. Мета: Навчитись працювати з визначниками деревних та чагарникових порід та визначати види деревних порід в польових умовах. <u>Місце практики:</u> лісові масиви зеленої зони поблизу м. Луцьк. <u>Завдання:</u> 1. Екскурсія лісовими масивами. 2. Самостійна робота студентів по визначенню видів лісотвірних деревних порід за допомогою визначників. 3. Самостійна робота студентів по визначенню видів лісотвірних деревних порід без визначників. 4. Збір гербарію пагонів та насіння чагарникових рослин.
3. Ознайомлення з чагарниковими видами лісів (екскурсія в лісових масивах). – 9 год. Мета: Навчитись працювати з визначниками деревних та чагарникових порід та визначати види чагарникових порід в польових умовах. <u>Місце практики:</u> лісові масиви зеленої зони поблизу м. Луцьк. <u>Завдання:</u> 1. Екскурсія лісовими масивами. 2. Самостійна робота студентів по визначенню видів переважаючих

чагарникових порід за допомогою визначників.

3. Самостійна робота студентів по визначенню видів переважаючих чагарникових порід без визначників.

4. Збір гербарію пагонів та насіння чагарникових рослин.

4. Ознайомлення з деревними видами насаджень населених пунктів (екскурсія в зелених насадженнях). – 9 год.

Мета: Навчитись визначати види деревних порід в польових умовах.

Місце практики: зелені та лінійні насадження м. Луцьк.

Завдання:

1. Експедиція по зелених насадженнях м. Луцьк.
2. Самостійна робота студентів по визначенню видів деревних порід за допомогою визначників.
3. Самостійна робота студентів по визначенню видів деревних порід без визначників.
4. Збір гербарію пагонів та насіння деревних рослин.

5. Ознайомлення з чагарниковими видами насаджень населених пунктів (експедиція в зелених насадженнях).- 9 год.

Мета: Навчитись визначати види чагарникових порід в польових умовах.

Місце практики: зелені та лінійні насадження м. Луцьк.

Завдання:

1. Експедиція по зелених насадженнях м. Луцьк.
2. Самостійна робота студентів по визначенню видів чагарникових порід за допомогою визначників.
3. Самостійна робота студентів по визначенню видів чагарникових порід без визначників.
4. Збір гербарію пагонів та насіння чагарникових рослин.

6. Ознайомлення з дендрофлорою лісів (експедиція в лісорозсадниках). – 6 год.

Мета: Навчитись працювати з визначниками деревних та чагарникових порід та визначати види садивного матеріалу деревних та чагарникових порід.

Місце практики: Волинський лісовий насіннево-селекційний центр.

Завдання:

1. Експедиція по посівному відділенні базового розсадника Волинського лісового насіннево-селекційного центру.
2. Самостійна робота студентів по визначенню видів садивного матеріалу деревних порід за допомогою визначників.
3. Самостійна робота студентів по визначенню видів садивного матеріалу деревних порід без визначників.

7. Ознайомлення з дендрофлорою насаджень населених пунктів (експедиція в деревних розсадниках). – 12 год.

Мета: Навчитись визначати види садивного матеріалу деревних та чагарникових порід.

Місце практики: Волинський лісовий насіннево-селекційний центр.

Завдання:

1. Експедиція по шкільному відділенні базового розсадника Волинського лісового насіннево-селекційного центру та приватного розсадника «Галавін».
2. Самостійна робота студентів по визначенню видів садивного матеріалу чагарникових порід за допомогою визначників.
3. Самостійна робота студентів по визначенню видів садивного матеріалу чагарникових порід без визначників.
4. Захист гербарію пагонів та насіння деревних і чагарникових порід.

8. Оформлення звіту за практику, захист звіту.– 5 год.

ЛІСОЗНАВСТВО

Зміст, основні завдання, тривалість
1. Інструктажі з правил пожежної безпеки в лісах та з техніки безпеки при виконанні таксаційних робіт. – 1 год.
2. Морфологічні ознаки деревостану. Типи лісу дібров. – 8 год. <u>Мета:</u> Ознайомити студентів з завданнями навчальної практики з лісознавства. Навчитись застосуванню методики закладання пробних площ для встановлення морфологічних ознак деревостану. <u>Місце практики:</u> Волинський лісовий селекційно-насінневий центр. <u>Завдання:</u> <ol style="list-style-type: none">1. Ознайомитись з завданнями польової практики з лісознавства.2. На екскурсії у лісові масиви Волинського лісового селекційно-насінневого центру встановити деревні й кущові породи, а також типи лісорослинних умов та типи лісу.3. Закласти пробні площі для встановлення морфологічних ознак деревостану.4. Оцінити вплив ґрунтових умов на кореневі системи.5. У лабораторних умовах виконати камеральну обробку отриманих даних.
3. Типи лісу судібров. Оцінка урожайності та природного поновлення лісових деревних порід. – 8 год. <u>Мета:</u> В процесі екскурсії виявити типи лісу судібров. <u>Місце практики:</u> Лісові масиви Ківерцівського лісництва. <u>Завдання:</u> <ol style="list-style-type: none">1. На екскурсії в лісових масивах Ківерцівського лісництва встановити типи лісорослинних умов та типи лісу.2. Дати окомірну морфолого-лісівничу характеристику окремим деревостанам.3. Оцінити урожайність окремих дерев і деревостану в цілому.4. Оцінити наявність та благонадійність природного поновлення лісових деревних порід.
3. Типи лісу борів та суборів. – 8 год. <u>Мета:</u> В процесі екскурсії виявити типи лісу борів та суборів. <u>Місце практики:</u> Лісові масиви Градівського лісництва державного підприємства "Колківське лісове господарство", або біля села Кульчин (за вибором). <u>Завдання:</u> <ol style="list-style-type: none">1. На екскурсії в лісових масивах встановити типи лісорослинних умов та типи лісу.2. Дати окомірну морфолого-лісівничу характеристику окремим деревостанам.
4. Оформлення звіту за практику, захист звіту – 5 год.

ЛІСОВЕ ҐРУНТОЗНАВСТВО

Зміст, основні завдання, тривалість
1. Ознайомлення з метою і завданнями практики, правила оформлення звіту, формою ведення щоденника. Ознайомлення студентів із метою, завданнями практики, правилами поведінки і техніки безпеки під час виконання завдань практики, методикою вибору місця проведення польових досліджень. Конкретизація завдань на період навчальної практики. Ознайомлення з основними методами польових досліджень. Вивчення ґрунтів району дослідження на основі карти ґрунтів України. – 5 год.
2. Вивчення ґрунтових профілів різних ґрунтово-біокліматичних поясів: ознайомлення з основними ґрунтоутворюючими породами; - закладання і опис ґрунтового розрізу під керівництвом викладача. Взяття зразків ґрунту. – 5 год. <u>Місце практики:</u> агробіостанція ВНУ імені Лесі Українки.

Завдання:

Закладання ґрунтового розрізу з проведенням його опису.

3. Польовий період індивідуальних досліджень: вивчення ґрунтів у різних районах міста Луцька та приміських територій: річкової заплави (дерноволучні, торфо-глейові, дерново-глейові); надзапавної тераси; міжрічкових ділянок під різними рослинними угруповуваннями, тощо. – **15 год.**

Місце практики: парки і сквери м. Луцька, агробіостанція ВНУ імені Лесі Українки, ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр».

Завдання:

1. Польове вивчення ґрунтів (закладання і вивчення розрізів, взяття зразків і монолітів ґрунтів, вивчення їх морфології і фізичних властивостей тощо);
2. Визначити назву ґрунту на основі його морфологічного опису;
3. Ведення польового щоденника і заповнення бланків опису ґрунтів.
4. Оформлення польових щоденників і необхідної документації.

4. Камеральна обробка зібраного матеріалу, складання і оформлення звіту про практику; захист звіту – 5 год.

4. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль практичного курсу здійснюється у два етапи: на першому етапі здійснюється оцінка якості практичного виконання польових робіт; на другому етапі оцінюється звіт (1 звіт на бригаду), при цьому захист відбувається кожним студентом індивідуально.

Якість виконання польових робіт перевіряється викладачем безпосередньо на місці проведення цих робіт. Оцінюється вміння користуватися визначниками та правильність визначення видів деревних і чагарникових порід.

Якість виконання камеральних робіт і якість бригадного звіту перевіряється викладачем після здачі звіту перед захистом.

Звіт бригади з дендрології повинен містити:

- результати встановлення видів та форм деревних та чагарникових порід в місті;
- результати встановлення видів та форм деревних та чагарникових порід в лісі;
- результати встановлення видів та форм деревних та чагарникових порід на лісорозсаднику;

– гербарій видів та форм деревних та чагарникових порід.

Захист гербарію відбувається індивідуально кожним студентом.

Звіт бригади з лісознавства повинен містити:

- результати оцінки типів лісорослинних умов та типів лісу насаджень;
- результати морфолого-лісівничої характеристики насаджень;
- результати оцінки урожайності окремих дерев і деревостану в цілому;
- результати оцінки наявності та благонадійності природного поновлення лісових деревних порід.

Звіт бригади з лісового ґрунтознавства повинен містити: результати вивчення зразків ґрунту відповідно до індивідуального завдання. Результати повинні бути представлені у вигляді таблиць та рисунків. До звіту додаються фотографії досліджуваного об'єкта.

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Теоретична підготовка: – знання предмету та володіння матеріалом;	15

2. Особистісні характеристики: – дисциплінованість під час проходження практики; – самостійність та ініціативність; – професійна спрямованість.	10
3. Оцінювання процесу проходження практики: – вміння володіти вимірювальними інструментами; – оволодіння методиками закладання пробних площ, рекреаційної оцінки деревостанів тощо;	25
4. Оцінювання звітної документації: – доля особистої участі члена бригади у підготування бригадного звіту; – оформлення польових матеріалів; – підбір і доцільність застосування формул та інших методів розрахунків; – правильність виконання розрахунків.	25
5. Захист практики	25
Сума	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Заячук В.Я. Дендрологія. Львів: СПОЛОМ, 2014. 676 с.
2. Ковалевський С. Б., Шепелюк М. О. Дендрофлора міста Луцька. Монографія. Луцьк. 2019. 196 с.
3. Кохановський В.М. Декоративна дендрологія. Навчальний посібник. Частина 1. Суми: «Сумський національний аграрний університет», 2011. 267 с.
4. Кохно М.А., Гордієнко В.Ш., Захаренко Г.С. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні: Довідник. К., 2001. 207 с.
5. Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: Довідник. ч.1. Київ, 2003 451 с.
6. Кохно М.А., Трофименко Н.М., Пархоменко Л.І. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні.: Довідник. ч.2. К., 2005. 716 с.
7. Липа О.А. Дендрологія з основами акліматизації. К.: Вища школа, 1997. 224 с.
8. Швиденко А.Й. Данілова О.М. Дендрологія: Підручник для вищих навчальних закладів. Чернівці: «Рута», 2003. 384 с.
9. Шовган А.Д. Дендрологія: Навчальний посібник. Львів: УкрДЛТУ, 2001. 152 с.

10. Dendrology or Tree Identification. URL: https://matinkhah.iut.ac.ir/sites/matinkhah.iut.ac.ir/files//file_basepage/dendrology.pdf
11. Бондар А.О., Кременецька Є.О., Коновальчук В.К., Левченко В.В., Сендонін С.Є. Лісознавство : методичні вказівки та завдання до лабораторних занять. Київ, 2010. 50 с.
12. Погребняк П.С. Лісова екологія і типологія лісів. Вибрані праці. Київ: Наукова думка, 1993. 496 с.
13. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіц. джерело: сайт ВР України. zakon.rada.gov.ua. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
14. Інструкція з впорядкування лісового фонду України, ухвалена рішенням науково-технічної ради Державного комітету лісового господарства України (протокол № 2 від 30 жовтня – 1 листопада 2006 р.) [Електронний ресурс] / ВО Укрдержліспроєкт. Офіц. джерело: сайт ВО Укрдержліспроєкт. lisproekt.gov.ua. Режим доступу: http://www.lisproekt.gov.ua/fileadmin/user_upload/files/docs/instructions/Instrukciya-z_vporuyad..pdf
15. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок, затверджений Постановою КМУ від 16 травня 2007 р. № 733 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. Офіц. джерело: сайт ВР України – zakon.rada.gov.ua – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-п>
16. Лісотаксаційний довідник / уклад. А. М. Білоус, С. М. Кашпор, В. В. Миронюк, В. А. Свинчук, О. М. Леснік. Київ : Видавничий дім «Вініченко», 2021. 424 с.
17. Недвига М.В. та ін.. Лабораторний і польовий практикум з ґрунтознавства. Київ: Агропромвидав України, 1999. 240 с.
18. Лісове ґрунтознавство : методичні рекомендації до лабораторних робіт / М. Й. Шевчук. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019. 76 с.
19. Назаренко І.І. та ін. Ґрунтознавство: Підручник. Чернівці, 2003. 400 с.
20. Ґрунти Волинської області: монографія / М. Й. Шевчук, М. І. Зіньчук, П. Й. Зіньчук та ін. ; за ред. д.с.-г.н., проф. М. Й. Шевчука. 2-ге вид., переробл. і доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 144 с.